

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

29. juli 2019*

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde i straffesager – direktiv 2012/29/EU – minimumsstandarder for ofre for kriminalitet med hensyn til rettigheder, støtte og beskyttelse – artikel 16 og 18 – afhøring af offeret for en straffedomstol i første instans – ændring af dommerkollegiets sammensætning – fornyet afhøring af offeret efter anmodning fra en af sagens parter – Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – artikel 47 og 48 – retten til en retfærdig rettergang og retten til et forsvar – princippet om umiddelbarhed – rækkevidde – offerets ret til beskyttelse under straffesager«

I sag C-38/18,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunale di Bari (retten i Bari, Italien) ved afgørelse af 10. oktober 2017, indgået til Domstolen den 19. januar 2018, i straffesagen mod

Massimo Gambino,

Shpetim Hyka,

procesdeltagere:

Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bari,

Ernesto Lappostato,

Banca Carige SpA – Cassa di Risparmio di Genova e Imperia,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, J.-C. Bonichot, og dommerne C. Toader, A. Rosas, L. Bay Larsen og M. Safjan (refererende dommer),

generaladvokat: Y. Bot,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

* Processprog: italiensk.

efter at der er afgivet indlæg af:

- den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocati dello Stato P.G. Marrone og D. Di Giorgio,
- den tjekkiske regering ved A. Kasalická, J. Vláčil og M. Smolek, som befuldmægtigede,
- den tyske regering først ved T. Henze, M. Hellmann og E. Lankenau, derefter ved M. Hellmann og E. Lankenau, som befuldmægtigede,
- den nederlandske regering ved M.K. Bulterman og M.A.M. de Ree, som befuldmægtigede,
- den østrigske regering ved G. Hesse, som befuldmægtiget,
- Europa-Kommissionen ved C. Cattabriga og S. Grünheid, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 14. marts 2019,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 16, artikel 18 og artikel 20, litra b), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/29/EU af 25. oktober 2012 om minimumsstandarder for ofre for kriminalitet med hensyn til rettigheder, støtte og beskyttelse og om erstatning af Rådets rammeafgørelse 2001/220/RIA (EUT 2012, L 315, s. 57).
- 2 Anmodningen er indgivet i forbindelse med en straffesag indledt mod Massimo Gambino og Shpetim Hyka for lovovertrædelser i form af hvidvask af penge og bedrageri.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Følgende fremgår af 11., 12., 20., 58. og 66. betragtning til direktiv 2012/29:
 - »(11) Dette direktiv fastsætter minimumsregler. Medlemsstaterne kan gøre de rettigheder, der fastsættes i dette direktiv, mere omfattende for at give et højere beskyttelsesniveau.
 - (12) De rettigheder, der fastsættes i dette direktiv, berører ikke gerningsmandens rettigheder. Udtrykket »gerningsmand« henviser til en person, der er blevet dømt for at have begået en forbrydelse. For så vidt angår dette direktiv henviser det imidlertid også til mistænkte eller tiltalte personer inden en anerkendelse af skyldsspørgsmålet eller domfældelse, og det indebærer ikke en begrænsning i uskyldsformodningen.
- [...]
- (20) Ofrenes rolle i det strafferetlige system, og hvorvidt de kan deltage aktivt i en straffesag, varierer mellem medlemsstaterne afhængigt af det nationale system og afgøres ud fra et eller flere af følgende kriterier: om det nationale system giver offeret retlig status som part i en straffesag, om offeret er omfattet af et retligt krav om eller anmodes om at deltage aktivt i en straffesag, f.eks. som vidne, og/eller om offeret i henhold til national ret er berettiget til at deltage aktivt i en

straffesag og har et ønske herom i tilfælde, hvor det nationale system ikke giver ofre retlig status som part i en straffesag. Medlemsstaterne bør afgøre, hvilke af disse kriterier der finder anvendelse, ved fastlæggelsen af omfanget af rettigheder, der er fastsat i dette direktiv, når der henvises til offerets rolle i det pågældende strafferetlige system.

[...]

(58) Når det er konstateret, at offeret er sårbart over for sekundær og gentagen viktimisering, over for intimidering og over for gengældelse, bør den pågældende tilbydes passende foranstaltninger til beskyttelse under straffesagen. Den nøjagtige art af disse foranstaltninger bør fastsættes i lyset af den individuelle vurdering under hensyn til offerets ønsker. Disse foranstaltningers omfang bør fastsættes, uden at det berører retten til et forsvar, og i overensstemmelse med reglerne om rettens skøn. Offerets bekymring og frygt for straffesagen bør være en central faktor ved bedømmelsen af, om den pågældende har behov for særlige foranstaltninger.

[...]

(66) I dette direktiv overholdes de grundlæggende rettigheder og de principper, som anerkendes i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder. Særligt søger det at fremme retten til menneskelig værdighed, livet, den fysiske og mentale integritet, frihed og sikkerhed, respekt for privatliv og familieliv, ejendomsretten, princippet om ikkeforskelsbehandling, princippet om ligestilling mellem mænd og kvinder, og børns, ældres og handicappedes rettigheder samt retten til en retfærdig rettergang.«

4 Dette direktivs artikel 1 med overskriften »Formål« fastsætter i stk. 1:

»Formålet med dette direktiv er at sikre, at ofre for kriminalitet får passende information, støtte og beskyttelse og kan deltage i straffesagen.

Medlemsstaterne sikrer, at ofrene modtager anerkendelse og behandles på en respektfuld, forstående, velegnet, professionel og ikkediskriminerende måde i forbindelse med enhver kontakt med støttetjenester for ofre, eller tjenester vedrørende genoprettende retfærdighed eller en kompetent myndighed, der medvirker i forbindelse med en straffesag. De rettigheder, der er fastsat i dette direktiv, gælder for ofre på en ikkediskriminerende måde, herunder hvad angår deres opholdsstatus.«

5 Dette direktivs artikel 10 med overskriften »Retten til at blive hørt« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at ofre har mulighed for at blive hørt under straffesagen og kan fremlægge beviser. Når et børneoffer skal høres, tages der behørigt hensyn til barnets alder og modenhed.

2. De procedureregler, efter hvilke ofre har mulighed for at blive hørt under straffesagen og kan fremlægge beviser, fastlægges i national ret.«

6 Samme direktivs artikel 16 med overskriften »Ret til en afgørelse om erstatning fra gerningsmanden under en straffesag« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at ofre har krav på, som led i straffesagen, at få en afgørelse om erstatning fra gerningsmanden inden en rimelig frist, medmindre national ret indeholder bestemmelser om, at sådanne afgørelser skal træffes i forbindelse med anden retsforfølgning.

2. Medlemsstaterne fremmer foranstaltninger til at tilskynde gerningsmanden til at yde passende erstatning til offeret.«

7 Artikel 18 i direktiv 2012/29 med overskriften »Ret til beskyttelse« har følgende ordlyd:

»Uden at dette indebærer en begrænsning i retten til et forsvar, sikrer medlemsstaterne, at der kan træffes foranstaltninger til at beskytte ofrenes og deres familiemedlemmer mod sekundær og gentagen viktimitisering, mod intimidering og mod gengældelse, herunder mod risikoen for følelsesmæssigt eller psykologisk overgreb, og til at beskytte ofrenes værdighed under afhøring og ved afgivelse af vidneforklaring. Om nødvendigt skal sådanne foranstaltninger også omfatte procedurer, der er fastlagt i henhold til national ret, med henblik på fysisk beskyttelse af ofre og deres familiemedlemmer.«

8 Dette direktivs artikel 20 med overskriften »Ofres ret til beskyttelse under efterforskningen af forbrydelser« fastsætter:

»Uden at det berører retten til et forsvar og i overensstemmelse med reglerne om rettens skøn, sikrer medlemsstaterne under efterforskningen af forbrydelser, at:

[...]

b) antallet af afhøringer af ofre begrænses mest muligt, og at afhøring kun foretages, hvis det er strengt nødvendigt af hensyn til den strafferetlige efterforskning

[...]«

9 Nævnte direktivs artikel 22 med overskriften »Individuel vurdering af ofre for at identificere særlige beskyttelsesbehov« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at ofre i tide bliver individuelt vurderet efter de nationale procedurer med henblik på at identificere særlige beskyttelsesbehov og for at afgøre, om og i hvilken udstrækning de vil kunne nyde godt af særlige foranstaltninger under en straffesag, jf. artikel 23 og 24, under hensyntagen til deres særlige modtagelighed over for sekundær og gentagen viktimitisering, intimidering og gengældelse.

2. Den individuelle vurdering tager særligt hensyn til:

a) offerets personlige karakteristika

b) forbrydelsens art eller type, og

c) omstændighederne ved forbrydelsen.

3. I forbindelse med den individuelle vurdering, vises særlig opmærksomhed over for ofre, der har lidt betydelig overlast som følge af forbrydelsens alvor; ofre, der har været udsat for en forbrydelse, der blev begået på grund af fordomme eller ud fra et diskriminatorisk motiv, der især kan have forbindelse med ofrenes personlige karakteristika; ofre, hvis forhold til og afhængighed af gerningsmanden gør dem særligt sårbare. I den forbindelse skal der tages behørigt hensyn til ofre for terrorisme, organiseret kriminalitet, menneskehandel, kønsbaseret vold, vold i et nært forhold, seksuel vold, udnyttelses- eller hadforbrydelser samt ofre med handicap.

4. Ved anvendelsen af dette direktiv lægges til grund, at børneofre har særlige beskyttelsesbehov på grund af deres sårbarhed over for sekundær og gentagen viktimitisering, intimidering og gengældelse. For at afgøre om og i hvilket omfang de ville drage nytte af særlige foranstaltninger som omhandlet i artikel 23 og 24, underlægges børneofre en individuel vurdering som omhandlet i nærværende artikels stk. 1.

5. Den individuelle vurderings omfang kan tilpasses forbrydelsens grovhed og den grad af skade, offeret efter det oplyste har lidt.
6. Individuelle vurderinger gennemføres under tæt inddragelse af ofrene og tager hensyn til deres ønsker, også hvis de ikke ønsker, at der træffes særlige foranstaltninger, jf. artikel 23 og 24.
7. Hvis de elementer, der ligger til grund for den individuelle vurdering, har ændret sig væsentligt, sikrer medlemsstaterne, at den holdes opdateret under hele straffesagens forløb.«
- 10 Samme direktivs artikel 23 med overskriften »Ret til beskyttelse under straffesager for ofre med særlige beskyttelsesbehov« fastsætter:
- »1. Uden at det berører retten til et forsvar og i overensstemmelse med reglerne om domstolenes skøn sikrer medlemsstaterne, at ofre med særlige beskyttelsesbehov, for hvem der træffes særlige foranstaltninger, der er identificeret som følge af en individuel vurdering som omhandlet i artikel 22, stk. 1, kan nyde godt af de foranstaltninger, der er omhandlet i nærværende artikels stk. 2 og 3. En særlig foranstaltning som følge af den individuelle vurdering undlades, hvis operationelle eller praktiske begrænsninger gør det umuligt at benytte den, eller hvis der er et presserende behov for at afhøre offeret, og undladelse heraf kan skade offeret eller en anden person eller kan berøre selve sagens forløb.
2. Følgende foranstaltninger skal være til rådighed for ofre med særlige beskyttelsesbehov, der er identificeret i overensstemmelse med artikel 22, stk. 1, under efterforskningen af forbrydelsen:
- a) [A]fhøring af offeret udføres i lokaler, der er indrettet til eller tilpasset dette formål.
 - b) [A]fhøring af offeret foretages af eller gennem personer, som er professionelt uddannede heri.
 - c) [A]fhøring af offeret foretages altid af de samme personer, medmindre en forsvarlig retspleje er til hinder herfor.
 - d) [E]nhver afhøring af ofre for seksuel vold, kønsbaseret vold eller vold i nære forhold foretages af en person af samme køn som offeret, hvis offeret ønsker det, under forudsætning af, at det ikke griber ind i straffesagens gang, medmindre afhøringen foretages af en anklager eller en dommer.
3. Følgende foranstaltninger skal være til rådighed for ofre med særlige beskyttelsesbehov, der er identificeret i overensstemmelse med artikel 22, stk. 1, under retssagen:
- a) foranstaltninger til at undgå visuel kontakt mellem ofre og gerningsmænd, herunder under vidneforklaringerne, ved hjælp af egnede midler, herunder brug af kommunikationsteknologi
 - b) foranstaltninger til at sikre, at offeret kan afhøres i retslokalet uden at være til stede, især ved hjælp af dertil egnet kommunikationsteknologi
 - c) foranstaltninger til at undgå unødvendig afhøring om offerets privatliv, der ikke er relevant for forbrydelsen, og
 - d) foranstaltninger, så retsmødet kan finde sted uden offentlighedens tilstedeværelse.«

Italiensk ret

- 11 Artikel 511 i codice di procedura penale (strafferetsplejelov) med overskriften »tilladte oplæsninger« bestemmer følgende i stk. 1 og 2:
- »1. Retten beslutter, i givet fald ex officio, at sagsakterne med henblik på hovedforhandlingen skal oplæses helt eller delvist.
2. Det kan først besluttes, at der skal ske oplæsning af vidneforklaringer, efter afhøringen af vidnet, medmindre der ikke har fundet en afhøring sted.«
- 12 Strafferetsplejelovens artikel 525 med overskriften »afgørelsens umiddelbarhed« fastsætter i stk. 1 og 2:
- »1. Dommen afsiges umiddelbart efter afslutningen af hovedforhandlingen.
2. For at være gyldig skal afgørelsen træffes af de samme dommere, som har deltaget i hovedforhandlingen. Såfremt der med henblik på at fuldende sammensætningen af dommerkollegiet indkaldes dommersuppleanter som erstatning for dommere, der har forfald, bevarer afgørelser, der allerede er truffet og som ikke udtrykkeligt er tilbagekaldt, deres virkning.«

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 13 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Massimo Gambino og Shpetim Hyka retsforfølges ved Tribunale di Bari (retten i Bari, Italien) for lovovertrædelser i form af hvidvask af penge og bedrageri som fastsat i den italienske straffelov.
- 14 Det fremgår ligeledes af denne afgørelse, at ofrene for det formodede bedrageri ifølge beskrivelsen af de faktiske omstændigheder i anklageskriftet er Ernesto Lappostato og Gianluca Menini. Ernesto Lappostato er indtrådt som civil part i straffesagen og har nedlagt påstand om, at Massimo Gambino tilpligtes at yde erstatning for den skade, som han har påført gennem sin lovovertrædelse.
- 15 I et retsmøde, der blev afholdt den 14. april 2015, blev Ernesto Lappostato og Gianluca Menini afhørt som vidner for et dommerkollegium ved Tribunale di Bari (retten i Bari), der var sammensat af tre dommere.
- 16 Den 21. februar 2017 fandt et nyt retsmøde sted ved samme dommerkollegium, idet sammensætningen heraf imidlertid var blevet ændret som følge af, at en af de tre dommere, som deltog i retsmødet den 14. april 2015, var blevet overflyttet til en anden domstol.
- 17 I nævnte retsmøde af 21. februar 2017 anmodede Massimo Gambinos forsvarer i henhold til strafferetsplejelovens artikel 511 og 525 om, at samtlige hidtil afhørte vidner, navnlig ofrene for bedrageriet, skulle afgive nye vidneforklaringer. Forsvareren fremsatte på ny denne anmodning i et retsmøde, der blev afholdt den 10. oktober 2017.
- 18 Den forelæggende ret har anført, at strafferetsplejelovens artikel 525 fastsætter princippet om umiddelbarhed, der ikke alene indebærer, at det sikres, at dommen afsiges umiddelbart efter afslutningen af hovedforhandlingen, men ligeledes, at de dommere, som træffer afgørelsen, er de samme som dem, der har deltaget i hovedforhandlingen. Dette sidstnævnte krav hviler på den opfattelse, at de dommere, som træffer afgørelse om den tiltalte persons strafferetlige ansvar, skal være de samme som dem, der har deltaget i bevisoptagelsen.

- 19 Den forelæggende ret har anført, at den nærer tvivl om, hvorvidt den nationale lovgivning som fortolket af Corte suprema di cassazione er i overensstemmelse med EU-retten, idet det følger af denne fortolkning, at såfremt hovedforhandlingen indledes på ny som følge af en ændring af den enkelte dommer eller sammensætningen af dommerkollegiet, må der ikke afsiges dom på grundlag af de vidneforklaringer, som er blevet afgivet over for det tidligere dommerkollegium, ved den blotte oplæsning af vidneforklaringen i retsbogen, uden forudgående ny afhøring af vidnet, hvis en sådan afhøring endnu er mulig, og en af parterne har anmodet herom.
- 20 Såfremt det besluttet, at hovedforhandlingen skal indledes på ny som følge af en ændring af sammensætningen af dommerkollegiet, og retten tiltræder anmodningen om fornyet vidneafhøring, er det på denne baggrund kun muligt at oplæse tidligere afgivne forklaringer på grundlag af strafferetsplejelovens artikel 511, hvis samtlige parter i sagen er enige heri.
- 21 Ifølge den forelæggende ret åbner en sådan fortolkning mulighed for misbrug fra forsvarets side, idet forsvaret kan nægte dommerkollegiet at oplæse en allerede foretaget vidneafhøring fra retsbogen og dermed kan påtvinge vidnet en ny afhøring.
- 22 Strafferetsplejelovens artikel 511, stk. 2, og artikel 525, stk. 2, som de er blevet fortolket i national retspraksis, er således ikke i overensstemmelse med direktiv 2012/29/EU, der pålægger medlemsstaterne at vedtage lovgivning til beskyttelse af ofre for kriminalitet under straffesagen.
- 23 I denne henseende har den forelæggende ret anført, at for så vidt angår fortolkningen af Rådets rammeafgørelse 2001/220/RIA af 15. marts 2001 om ofres stilling i forbindelse med straffesager (EFT 2001, L 82, s. 1), som er blevet erstattet af direktiv 2012/29, fastslog Domstolen i præmis 56 i dom af 16. juni 2005, Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386), at gennemførelsen af de mål, der forfølges med denne rammeafgørelse, forudsætter, at en national ret har mulighed for med hensyn til særligt sårbare ofre at anvende en særlig procedure, såsom proceduren med isoleret bevisoptagelse forud for domsforhandlingen, som er fastsat i en medlemsstats lovgivning, samt de ligeledes fastsatte særlige regler for afgivelse af vidneforklaring, såfremt denne procedure er bedst muligt afpasset efter ofrenes situation og er påkrævet for at forhindre, at beviserne fortabes, for at nedbringe gentagelsen af afhøringerne til et minimum og for at forebygge de skadelige følger for de nævnte ofre af, at de har afgivet vidneforklaring i et offentligt retsmøde.
- 24 Ifølge den forelæggende ret synes en ny vidneafhøring at være i strid med de ved denne dom fastlagte principper, for så vidt som oplæsning fra retsbogen af tidligere vidneafhøringer, som oprindeligt blev afgivet i offentligt retsmøde under en kontradiktorisk procedure over for en upartisk domstol, på ingen måde udgør et indgreb i den tiltaltes ret til en retfærdig rettergang.
- 25 Under alle omstændigheder skal afvejningen af respekten for ofrets værdighed og den tiltaltes ret til en retfærdig rettergang være i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet som fastsat i artikel 52 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«). Samtidig må retten til en retfærdig rettergang, som er fastsat i artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), og i chartrets artikel 47, ikke udgøre et middel til at udøve misbrug af rettigheder.
- 26 Ud over at påføre vidnet en yderligere psykisk belastning medfører en fornyet afhøring af vidnet endelig en omkostningskrævende forlængelse af straffesagen, hvilket udgør en tilsidesættelse af kravet om en rimelig sagsbehandlingstid.

27 På denne baggrund har Tribunale di Bari (retten i Bari) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 16, [artikel] 18 og [artikel] 20, litra b), i direktiv [2012/29] fortolkes således, at de er til hinder for, at ny afhøring af ofre finder sted over for den ændrede ret, såfremt en af parterne i sagen i medfør af [strafferetsplejelovens] artikel 511, stk. 2, og 525, stk. 2 [...] (såsom de er blevet fortolket i fast retspraksis) nægter at give samtykke til oplæsning af referatet af de forklaringer, som samme ofre tidligere har afgivet over for en anden ret inden for rammerne af samme sag under en kontradiktorisk procedure?«

Om det præjudicielle spørgsmål

- 28 Med spørgsmålet ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 16, artikel 18 og artikel 20, litra b), i direktiv 2012/29 skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning, hvorefter et offer for en forbrydelse i et tilfælde, hvor offeret er blevet afhørt én gang for et dommerkollegium ved en straffedomstol i første instans, og hvor sammensætningen af dette dommerkollegium efterfølgende er blevet ændret, principielt skal afhøres på ny for den nye sammensætning af dommerkollegiet, hvis en af sagens parter modsætter sig, at sidstnævnte dommerkollegium lægger udskriften fra retsbogen af den første afhøring af det nævnte offer til grund.
- 29 Ifølge artikel 1, stk. 1, første afsnit, er formålet med direktiv 2012/29 at sikre, at ofre for kriminalitet får passende information, støtte og beskyttelse og kan deltage i straffesagen.
- 30 Indledningsvis bemærkes, at det følger af dette direktivs artikel 20, litra b), at antallet af afhøringer af ofre begrænses mest muligt, og at afhøring kun foretages, hvis det er strengt nødvendigt af hensyn til den »strafferetlige efterforskning«, uden at dette berører retten til et forsvar og i overensstemmelse med reglerne om rettens skøn.
- 31 Som det i denne henseende fremgår af artikel 23, stk. 2 og 3, i direktiv 2012/29, indfører direktivet en sondring mellem stadiet for »efterforskning af forbrydelsen« og stadiet for »retssagen«.
- 32 Af forslaget til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om minimumsstandarder for ofre for kriminalitet med hensyn til rettigheder, støtte og beskyttelse (KOM(2011) 275 endelig), der ligger til grund for direktiv 2012/29, fremgik i øvrigt, at medlemsstaterne sikrer, at antallet af udspørgninger af offeret begrænses mest muligt, og at udspørgning kun foretages, hvis det er strengt nødvendigt af hensyn til »straffesagen«.
- 33 Forarbejderne til direktiv 2012/29 bekræfter således, at henset til den ordlyd af direktivets artikel 20, litra b), som blev fastsat af EU-lovgiver, har sidstnævnte valgt at begrænse denne bestemmelses anvendelsesområde til kun at omfatte stadiet for efterforskning af forbrydelsen.
- 34 Som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, vil den eventuelle fornyede afhøring af offeret i hovedsagen imidlertid finde sted i forbindelse med stadiet for retssagen under straffesagen, idet Massimo Gambinos sag er blevet henvist til et nyt dommerkollegium.
- 35 Under disse betingelser finder artikel 20, litra b), i direktiv 2012/29 ikke anvendelse på en tvist som den i hovedsagen omhandlede.
- 36 Ved at fastsætte, at medlemsstaterne sikrer, at antallet af afhøringer af ofre begrænses mest muligt, kræver denne bestemmelse under alle omstændigheder ikke, at offeret for en forbrydelse kun afhøres én enkelt gang for den ret, som skal afsige dom i sagen.

- 37 Hvad angår fortolkningen af artikel 16 og 18 i direktiv 2012/29 bemærkes, at direktivet ifølge 12. betragtning hertil bestemmer, at de rettigheder, der fastsættes i direktivet, ikke berører gerningsmandens rettigheder.
- 38 Det fremgår af chartrets artikel 47, stk. 2, at enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, og at enhver skal have mulighed for at blive rådgivet, forsvaret og repræsenteret. Chartrets artikel 48, stk. 2, bestemmer desuden, at respekt for retten til et forsvar er sikret enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse.
- 39 For så vidt som chartret indeholder rettigheder svarende til dem, der er sikret ved EMRK, tilsigter chartrets artikel 52, stk. 3, at sikre den nødvendige sammenhæng mellem de i chartret indeholdte rettigheder og de tilsvarende ved EMRK sikrede rettigheder, dog uden at dette berører EU-retten og Den Europæiske Unions Domstols autonomi (jf. i denne retning dom af 20.3.2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, præmis 23). Ifølge forklaringerne til chartret om grundlæggende rettigheder (EUT 2007, C 303, s. 17) svarer chartrets artikel 47, stk. 2, til EMRK's artikel 6, stk. 1, og indholdet af chartrets artikel 48 er det samme som EMRK's artikel 6, stk. 2 og 3. Domstolen skal derfor sørge for, at den fortolkning, som den foretager af chartrets artikel 47, stk. 2, og artikel 48, sikrer et beskyttelsesniveau, som ikke tilsidesætter det beskyttelsesniveau, der er sikret ved EMRK's artikel 6, således som denne fortolkes af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (jf. analogt dom af 26.9.2018, Belastingdienst/Toeslagen (Opsættende virkning af appelsager), C-175/17, EU:C:2018:776, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).
- 40 For så vidt angår rammeafgørelse 2001/220, der er blevet erstattet af direktiv 2012/29, har Domstolen tilsvarende udtalt, at rammeafgørelsen skulle fortolkes således, at de grundlæggende rettigheder respekteres, herunder navnlig retten til en retfærdig rettergang som omhandlet i EMRK's artikel 6, som Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har fortolket den (dom af 16.6.2005, Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, præmis 59, og af 9.10.2008, Katz, C-404/07, EU:C:2008:553, præmis 48).
- 41 I denne henseende fremgår det af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, at princippet om en retfærdig rettergang kræver, at hensynet til forsvaret i relevante tilfælde afvejes i forhold til hensynet til vidner eller ofre, som er indkaldt til at afgive forklaring (Menneskerettighedsdomstolens dom af 26.3.1996, Doorson mod Nederlandene, CE:ECHR:1996:0326JUD002052492, § 70, og af 5.10.2006, Marcello Viola mod Italien, CE:ECHR:2006:1005JUD004510604, § 51).
- 42 I denne forbindelse skal de personer, der har ansvaret for at træffe afgørelse om, hvorvidt en tiltalt er skyldig eller uskyldig, principielt afhøre vidnerne personligt og bedømme disses troværdighed. Bedømmelsen af et vidnes troværdighed er en vanskelig opgave, som normalt ikke kan udføres ved hjælp af den blotte læsning af indholdet af vidnets erklæringer, således som disse erklæringer er optegnet i retsbøger fra retsmøder (Menneskerettighedsdomstolens dom af 5.7.2011, Dan mod Moldova, CE:ECHR:2011:0705JUD000899907, § 33, og af 29.6.2017, Lorefice mod Italien, CE:ECHR:2017:0629JUD006344613, § 43).
- 43 Et af de væsentlige elementer i en retfærdig rettergang i straffesager er således den tiltaltes mulighed for at blive stillet over for vidnerne under tilstedeværelse af den dommer, der i sidste ende træffer afgørelse. Dette princip om umiddelbarhed er en af straffesagens vigtige garantier, idet de observationer, som dommeren gør sig med hensyn til et vidnes adfærd og troværdighed, kan have tungtvejende konsekvenser for den tiltalte. En ændring af sammensætningen af den ret, der skal afsige dom, efter afhøringen af et vigtigt vidne skal derfor principielt medføre en ny afhøring af dette vidne (Menneskerettighedsdomstolens dom af 9.3.2004, Pitkänen mod Finland, CE:ECHR:2004:0309JUD003050896, § 58, og af 18.3.2014, Beraru mod Rumænien, CE:ECHR:2014:0318JUD004010704, § 64).

- 44 Princippet om umiddelbarhed kan imidlertid ikke anses for at være til hinder for enhver ændring af sammensætningen af en ret under forløbet af en retssag. Særligt åbenbare administrative eller processuelle vanskeligheder kan opstå og gøre det umuligt for en dommer fortsat at deltage i sagen. Der kan træffes foranstaltninger med henblik på, at de dommere, der genoptager sagen, kender sagens forhold og argumenter godt, f.eks. ved at de overlades retsbøgerne, såfremt det pågældende vidnes troværdighed ikke bestrides, eller ved at der afholdes nye retsforhandlinger eller foretages nye afhøringer af vigtige vidner for den nye sammensætning af retten (Menneskerettighedsdomstolens dom af 2.12.2014, Cutean mod Rumænien, CE:ECHR:2014:1202JUD005315012, § 61, og af 6.12.2016, Škaro mod Kroatien, CE:ECHR:2016:1206JUD000696213, § 24).
- 45 Det er i lyset af disse betragtninger, at spørgsmålet skal besvares på grundlag af artikel 16 og 18 i direktiv 2012/29.
- 46 I denne henseende er det den forelæggende rets opfattelse, at en ny afhøring af offeret som følge af en ændring af sammensætningen af dommerkollegiet er i strid med dette direktivs artikel 16, hvis stk. 1 fastsætter, at medlemsstaterne sikrer, at ofre har krav på, som led i straffesagen, at få en afgørelse om erstatning fra gerningsmanden inden en rimelig frist, medmindre national ret indeholder bestemmelser om, at sådanne afgørelser skal træffes i forbindelse med anden retsforfølgning.
- 47 Det er således den forelæggende rets opfattelse, at den i nævnte artikel 16 fastsatte rettidige erstatning for den skade, som offeret har lidt, vil reduceres til ingenting som følge af en national lovgivning, der har undergivet muligheden for at undlade en fornyet afhøring af vidnet for dommerne i den nye sammensætning af et dommerkollegium et krav om, at alle sagens parter samtykker hertil. Den forelæggende ret har navnlig anført, at den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning kan gøre det muligt for forsvaret at udøve misbrug, eftersom forsvarets afvisning af at give samtykke til oplæsning af allerede afgivne vidneforklaringer medfører en forlængelse af sagens varighed.
- 48 Det bemærkes imidlertid, at en fornyet afhøring af offeret i tilfælde af en ændring af sammensætningen af det dommerkollegium, for hvilket offeret oprindeligt blev afhørt, ikke i sig selv indebærer, at der ikke inden en rimelig frist kan træffes afgørelse om erstatningen til dette offer.
- 49 Som generaladvokaten har anført i punkt 128 i forslaget til afgørelse, kan den ret, der til fordel for offeret for en forbrydelse er fastsat i artikel 16 i direktiv 2012/29, ikke berøre den tiltaltes effektive nydelse af sine processuelle rettigheder som anført i nærværende doms præmis 42 og 43, herunder princippet om umiddelbarhed, når sammensætningen af dommerkollegiet er blevet ændret, idet denne omstændighed ikke kan tilskrives den tiltalte.
- 50 Den forelæggende ret har endvidere henvist til artikel 18 i direktiv 2012/29, hvoraf fremgår, at medlemsstaterne, uden at dette indebærer en begrænsning i retten til et forsvar, sikrer, at der kan træffes foranstaltninger til at beskytte ofrenes og deres familiemedlemmer mod sekundær og gentagen viktimering, mod intimidering og mod gengældelse, herunder mod risikoen for følelsesmæssigt eller psykologisk overgreb, og til at beskytte ofrenes værdighed under afhøring og ved afgivelse af vidneforklaring, idet sådanne foranstaltninger om nødvendigt også skal omfatte procedurer, der er fastlagt i henhold til national ret, med henblik på fysisk beskyttelse af ofre og deres familiemedlemmer.
- 51 Det fremgår imidlertid ikke af denne artikels ordlyd, at EU-lovgiver blandt de foranstaltninger, der skal beskytte offeret for en forbrydelse, har fastsat, at offeret under retssagen kun må afhøres én enkelt gang.
- 52 Artikel 18 i direktiv 2012/29 giver desuden offeret ret til beskyttelse, »uden at dette indebærer en begrænsning i retten til et forsvar«. Tilsvarende fremgår det af 58. betragtning til dette direktiv, at omfanget af de passende foranstaltninger til beskyttelse under straffesagen for de ofre, hvorom det er

konstateret, at de er sårbare over for sekundær og gentagen viktimisering, over for intimidering og over for gengældelse, bør fastsættes, »uden at det berører retten til et forsvar, og i overensstemmelse med reglerne om rettens skøn«.

- 53 Som generaladvokaten har anført i punkt 73 i forslaget til afgørelse, har EU-lovgiver således i direktiv 2012/29 til fordel for offeret fastsat rettigheder, hvis udøvelse ikke må krænke den tiltaltes ret til en retfærdig rettergang og til et forsvar, som er fastlagt i henholdsvis chartrets artikel 47, stk. 2, og artikel 48, stk. 2.
- 54 Det skal følgelig fastslås, at artikel 18 i direktiv 2012/29 principielt ikke er til hinder for, at offeret for en forbrydelse i tilfælde af en ændring af sammensætningen af dommerkollegiet afhøres på ny for dette dommerkollegium efter anmodning fra en af sagens parter.
- 55 Som generaladvokaten har anført i punkt 116 i forslaget til afgørelse, følger det imidlertid af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, at medlemsstaterne med henblik på at fastslå, om det er muligt at anvende et offers vidneudsagn i retsbogen som bevis, skal undersøge, om afhøringen af offeret vil være af væsentlig betydning for den dom, der skal afsiges i den tiltaltes sag, og gennem tilstrækkelige proceduremæssige garantier sikre, at bevisoptagelsen i en straffesag ikke krænker retten til en retfærdig rettergang som omhandlet i chartrets artikel 47, stk. 2, eller retten til et forsvar som omhandlet i chartrets artikel 48, stk. 2.
- 56 Det tilkommer derfor den forelæggende ret at undersøge, om der i hovedsagen foreligger særlige forhold som de i ovennævnte præmis anførte, der kan medføre, at offeret for den omhandlede forbrydelse ikke skal afhøres igen.
- 57 Det skal hertil tilføjes, at såfremt det besluttet at foretage en afhøring af offeret for dommerkollegiet i dets ændrede sammensætning, skal de kompetente nationale myndigheder i overensstemmelse med artikel 22 i direktiv 2012/29 foretage en individuel vurdering af dette offer for at identificere særlige beskyttelsesbehov og i givet fald lade offeret være omfattet af de beskyttelsesforanstaltninger, der er fastsat i dette direktivs artikel 23 og 24.
- 58 I denne henseende tilkommer det ligeledes den forelæggende ret at efterprøve, om det i hovedsagen omhandlede offer har særlige beskyttelsesbehov under straffesagen.
- 59 Henset til ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 16 og 18 i direktiv 2012/29 skal fortolkes således, at de ikke er til hinder for en national lovgivning, hvorefter et offer for en forbrydelse i et tilfælde, hvor offeret er blevet afhørt én gang for et dommerkollegium for en straffedomstol i første instans, og hvor sammensætningen af dette dommerkollegium efterfølgende er blevet ændret, principielt skal afhøres på ny for den nye sammensætning af dommerkollegiet, hvis en af sagens parter modsætter sig, at sidstnævnte dommerkollegium lægger udskriften fra retsbogen af den første afhøring af det nævnte offer til grund.

Sagsomkostninger

- 60 Da sagen i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 16 og 18 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/29/EU af 25. oktober 2012 om minimumsstandarder for ofre for kriminalitet med hensyn til rettigheder, støtte og beskyttelse og om erstatning af Rådets rammeafgørelse 2001/220/RIA skal fortolkes således, at de ikke er til

hinder for en national lovgivning, hvorefter et offer for en forbrydelse i et tilfælde, hvor offeret er blevet afhørt én gang for et dommerkollegium for en straffedomstol i første instans, og hvor sammensætningen af dette dommerkollegium efterfølgende er blevet ændret, principielt skal afhøres på ny for den nye sammensætning af dommerkollegiet, hvis en af sagens parter modsætter sig, at sidstnævnte dommerkollegium lægger udskriften fra retsbogen af den første afhøring af det nævnte offer til grund.

Underskrifter